

Vennesla kommune

Handlingsplan

for et godt og trygt barnehagemiljø

Barnehagene i Vennesla

Revidert mai, 2022

Retten til et trygt og godt barnehagemiljø

Barnehagen skal sørge for at alle barna har det trygt og godt. 1. januar 2021 fikk barnehagen et nytt regelverk for barnehagemiljøet. Loven skal sørge for at barna får en trygg og god barnehagehverdag. Innhold i handlingsplanen tar utgangspunkt i barns rettigheter i Barnekonvensjonen (Artikkel 3, 12 og 19), Grunnloven, Barnehageloven og forskrift om rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver.

Mål for barnehagene i Vennesla

«Alle barn og unge opplever et godt og inkluderende læringsmiljø som fremmer deres trygghet, helse, trivsel og læring».

Rammeverket for inkluderende læringsmiljø

Det er barnets egen subjektive oppfatning som avgjør om barnehagemiljøet er trygt og godt.

Formål med en felles handlingsplan er et trygt og godt barnehagemiljø for alle barn.

Handlingsplanen kan være retningsgivende for barnehagenes arbeid for et trygt og godt barnehagemiljø, men det er de voksnes holdninger, sensitivitet, kunnskap og handlinger som er avgjørende for realisering av et trygt og godt barnehagemiljø.

Personalet er rollemodeller for barna i barnehagen, og skal ha et bevisst forhold til sin rolle. Det er alltid de voksnes ansvar å gi støtte og veiledning slik at alle barn opplever tilhørighet, og at de får være en del av leken og fellesskapet. Barnehagen skal være en lærende organisasjon som er rustet til å stadig møte nye krav og utfordringer. Kvalitetsutvikling i barnehagen innebærer en kontinuerlig utvikling av personalets kompetanse. I barnehagen må det legges til rette for jevnlig refleksjon og evaluering av egen praksis, holdninger og verdier.

Handlingsplanen er delt inn i kapitler

- Kap. 1 – **Forebygging**
- Kap. 2 – **Avdekking og håndtering**
- Kap. 3 – **Oppfølging**

Definisjon mobbing

Barnehagene i Vennesla definerer mobbing som følgende (hentet fra «Hele barnet, hele løpet; Mobbing i barnehagen:

«Mobbing av barn i barnehagen er handlinger fra voksne og/eller andre barn som hindrer opplevelsen av å høre til, å være en betydningsfull person i fellesskapet, og muligheten til medvirkning» (Lund, Helgeland & Kovac, 2017).

I utgangspunktet er det barnets egne subjektive opplevelse som skal lyttes til/observeres for å vurdere når noe er mobbing. En episode av ekskludering alene kan være utslagsgivende når den sees i sammenheng med andre opplevelser som barnet har i eller utenfor barnehagen. Det er viktig å presisere at det ikke er slik at alle former for erting og fysiske episoder i barnehagen er mobbing. Barn krangler, de er i danning og utvikling og det vil og skal oppstå situasjoner i lek og sosial omgang som er vanskelige. Det er de voksne sitt ansvar å følge med, være tett på og snakke med barn om hva de føler og har opplevd. De voksne må kunne vurdere forskjellen på tilfeldig krangling og strukturell utestengelse.

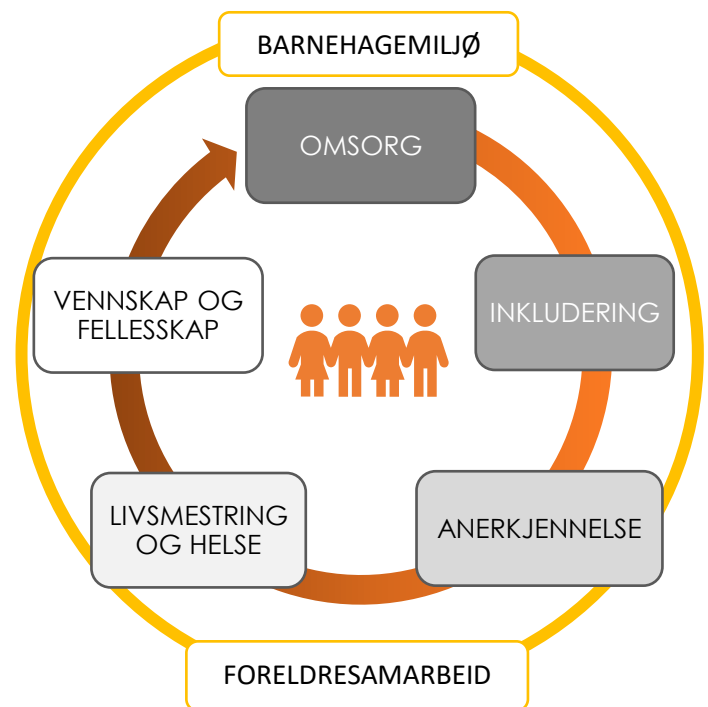
Forebygging

Lov om barnehage §41, Nulltoleranse og forebyggende arbeid:

«Barnehagen skal ikke godta krenkelser som for eksempel utestenging, mobbing, vold, diskriminering og trakassering. Alle som jobber i barnehagen, skal gripe inn når et barn i barnehagen utsettes for slike krenkelser. Barnehagen skal forebygge tilfeller hvor barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø ved å arbeide kontinuerlig for å fremme helsen, trivselen, leken og læringen til barna».

Det er avgjørende med en systemteoretisk tilnærming i det forebyggende arbeidet. Dette innebærer at vi flytter fokus fra individet til miljøet/sammenhengen barnet lever i, og ser barnet i samspill med de ulike sosiale systemene som barnet er en del av. Vi må jobbe med faktorene rundt barnet og tiltak settes inn for å rette opp ubalanser (Bateson).

Fokus på lek, språk og relasjoner er noe av det viktigste vi kan arbeide med i barnehagen for å forebygge mobbing. Lund et.al (2015) viser i sin rapport at barn som blir utestengt fra lek er barn som mangler lekekompetanse, har dårlig språkkompetanse og blir oversett og negativt definert av de ansatte i barnehager.

VENNSKAP OG FELLESSKAP

Vennsapsrelasjoner og lekekompetanse må være fokusområder både for å forebygge krenkelser og i utarbeidelse av tiltak når krenkelser er observert. Barnehagen skal aktivt legge til rette for utvikling av vennskap og sosialt felleskap. Barnets selvfølelse skal støttes, samtidig som barnet skal lære å mestre balansen mellom å ivareta egne behov og hensynta andres (RP kap.3).

INKLUDERING

Inkludering innebærer å sikre fellesskap, deltakelse, medvirkning og et utbytte for alle barn uavhengig av kategoriseringer, diagnoser og bakgrunn. Inkludering er å tilpasse det pedagogiske tilbudet til alle barn og deres forutsetninger, ingenting skal tilpasses inkluderingen. Det innebærer at inkludering er rammen for en likeverdig og tilpasset tilbud (Haug, P. 2014).

OMSORG

I barnehagen er det alltid de voksne, personalet, som har ansvar for relasjonene. De voksne er rollemodeller, og barn trenger støtte og veiledning fra voksne for å finne ut hvordan de kan etablere vennskap, og hva de skal gjøre når konflikter oppstår. Når barnet begynner i barnehagen er det personalet som skal legge til rette for at barnehagen er et trygt sted å være. Trygge voksne gjør det lettere for barn å kjenne seg trygge, og personalet må legge til rette for at barnehagen har et trygt handlingsrom der barn får lære å prøve selv, lære å feile og utfordre egne grenser for hva de våger.

ANERKJENNELSE

Anerkjennelse i barnehagen handler om det enkelte barns individuelle behov for omsorg, og mestring, og samtidig behovet for å være inkludert i fellesskapet.

«Anerkjennelse er når barnet erfarer at voksne gjør alt de kan for å ta barnets opplevelser, tanker og følelser på alvor

– gjennom å lytte, forstå, akseptere, tolerere og bekrefte»

(Lund & Helgeland)

LIVSMESTRING OG HELSE

Barnehagen skal ha en helsefremmende og forbyggende funksjon og bidra til å utjevne forskjeller. Barns psykiske og fysiske helse skal fremmes i barnehagen (RP) Dette henger sammen med *Barns beste* prinsippet

Figur 1 - Trykk på filmen for avspilling

Forskrift om [rammeplan](#) for barnehagens innhold og oppgaver utdyper personalets ansvar for å ivareta barns behov for omsorg og lek, fremme danning, læring, vennskap og felleskap.

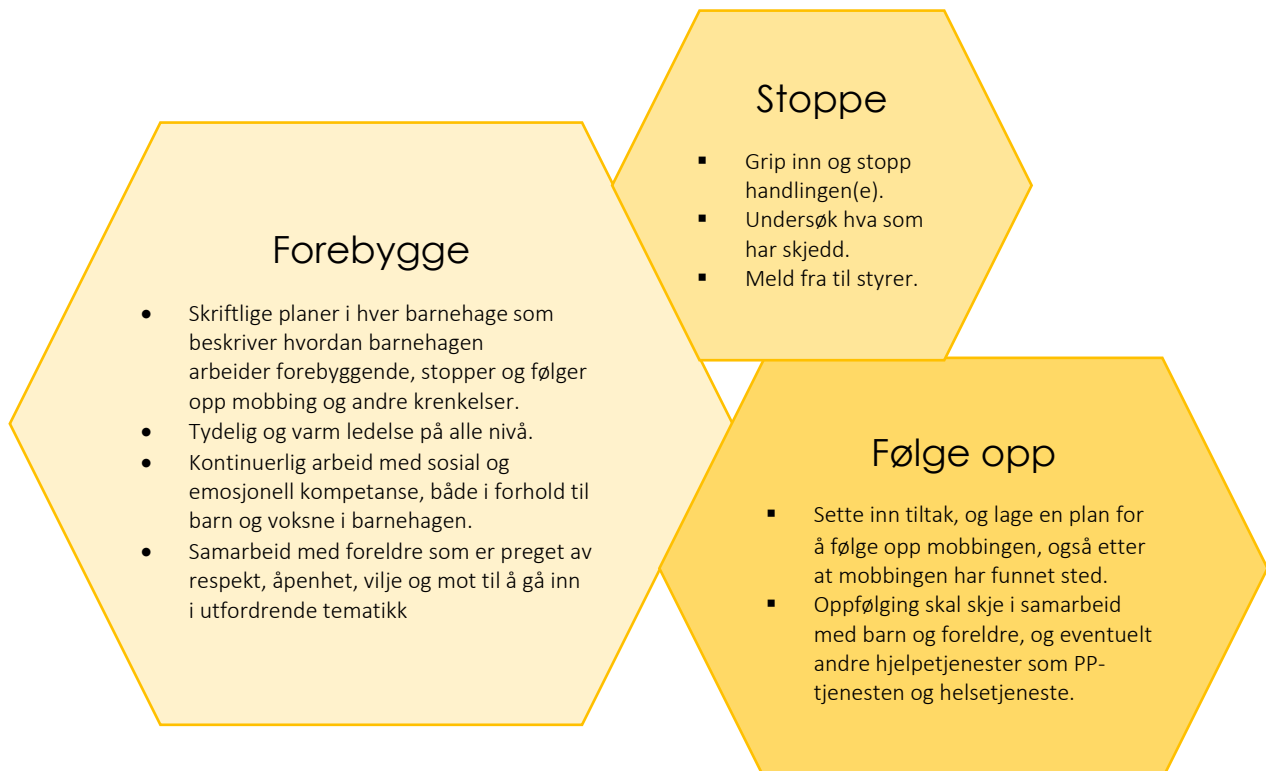

Avdekking og håndtering

Lov om barnehage §42, Plikt til å sikre at barnehagebarna har et trygt og godt psykososialt barnehagemiljø (aktivitetsplikt):

«Alle som arbeider i barnehagen, skal følge med på hvordan barna i barnehagen har det. Alle som arbeider i barnehagen, skal melde fra til styrer dersom de får mistanke om eller kjennskap til at et barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø. Styrer skal melde fra til barnehageeieren i alvorlige tilfeller. Ved mistanke om eller kjennskap til at et barn ikke har et godt og trygt barnehagemiljø, skal barnehagen snarest undersøke saken. Når et barn eller en foreldre sier at et barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø skal barnehagen undersøke saken og så langt det finnes egnede tiltak, sørge for at barnet får et trygt og godt barnehagemiljø. Det samme gjelder når en undersøkelse som barnehagen selv har satt i gang, viser at et barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø. Tiltakene skal velges på grunnlag av en konkret og faglig vurdering. Barnehagen skal lage en skriftlig plan når det skal gjøres tiltak i en sak».

Barnehagens arbeid mot mobbing og krenkende atferd

Alle som arbeider i barnehagen har ansvar for å stoppe, undersøke og melde fra om mobbing og krenkende atferd.

Når ansatte krenker et barn

Lov om barnehage §43, Skjerpet aktivitetsplikt dersom en som arbeider i barnehagen, krenker et barn:

“Dersom en som arbeider i barnehagen, får mistanke om eller kjennskap til at en annen som arbeider i barnehagen, krenker et barn med for eksempel utestenging, mobbing, vold, diskriminering eller trakassering, skal vedkommende straks melde fra til barnehagens styrer. Styreren skal melde fra til barnehageeieren. Dersom en som arbeider i barnehagen, får mistanke om eller kjennskap til at styreren i barnehagen krenker et barn med for eksempel utestenging, mobbing, vold, diskriminering eller trakassering, skal vedkommende melde fra til barnehageeieren direkte. Undersøkelser og tiltak etter § 42 tredje og fjerde ledd skal iverksettes straks”.

Voksne kan krenke barn gjennom handlinger, ord eller sin væremåte. Eksempler på krenkende atferd kan være latterliggjøring, kjeft, bruk av straff, trusler m.m. Barnehagen må aktivt jobbe med identifisering og avverging av krenkende atferd, gjennom refleksjons- og holdningsarbeid i personalgruppen. Det må skapes en god tilbakemeldingskultur.

Krenkelser handler om brudd på barns behov for å høre til, barns likeverd og personlige integritet.

Tiltaksplan- ved krenkende atferd utført av ansatt/styrer

Sammenheng	Mål	Tegn	Tiltak	Evaluering
Hva har skjedd? utfordringen?	Hva ønsker man å oppnå med bruk av denne aktiviteten?	Hva ser du som tegn på at målet er nådd/ikke oppnådd?	Hvilke tiltak skal iverksettes? Hvem er ansvarlig for de enkelte tiltakene?	Når skal tiltakene evalueres?
Barn				
Navn				
Tilsvarende				

Tiltak når ansatte krenker barn- sjekkliste

Tiltak	Ansvar	Gjennomføring, dato og signatur	Forslag til dokumentasjon
Den som observerer mobbing eller krenkende atferd griper inn og stopper atferden.	alle		
Ved mistanke eller kjennskap til at en som arbeider i barnehagen krenker barn, skal den ansatte straks melde fra til styrer	alle		
Styrer skal melde fra til barnehageeier	styrer		
Ved mistanke eller kjennskap til at styreren i barnehagen krenker barn, skal den ansatte melde direkte til eier.	alle		
Stoppe krenkelsen og ha samtaler med den ansatte for å skaffe informasjon og undersøke hendelsen	Styrer/eier		
Samtaler med barnet, for å skaffe informasjon og gi støtte. Barnehagen skal sikre at barnets subjektive opplevelse kommer frem	Styrer/pedagogisk leder		
Samtaler med foreldrene til barnet	Styrer/pedagogisk leder		
Vurdering av tiltak i samarbeid med eier/HR-avdeling	Styrer/eier		
Utarbeide tiltaksplan som forelegges den ansatte	Styrer/eier		
Samtale med foreldre der det gis informasjon om hele eller deler av tiltaksplanen	Styrer/eier		

Oppfølging

Implementering og kvalitetssikring

Planen må implementeres i den enkelte barnehage.

All erfaring tilsier at enhver enhet/barnehage må eie problemene sine lokalt, om reell endring skal finne sted. Barnehagen må jobbe med trygt og godt barnehagemiljø på en måte som fremmer profesjonell kapasitet i hele personalgruppa (barnehagebasert, Gotvassli).

Foreldresamarbeid

Barnehagen skal i samarbeid og forståelse med hjemmet ivareta barnas behov for omsorg og lek, og fremme læring og danning som grunnlag for allsidig utvikling (Lov om barnehage § 1 Formål). Foreldrene må få god og løpende informasjon om barnehagens arbeid med det psykososiale barnehagemiljøet.

Figur 2 - Film "Barnehagen som pedagogisk virksomhet"

Tiltak som bidrar til dette:

- Barnehagen gir informasjon om barnehagen når barnet begynner i barnehagen og løpende informasjon om hva som skjer i hverdagen.
- Når barnehagen planlegger forandringer, blir foreldrene spurt om sitt syn.
- Når foreldre er urolig for sitt barns utvikling, vet de hvem i barnehagen de skal kontakte.
- Foreldrene er kjent med sine barns venner og deres foresatte.
- Foreldre snakker ikke nedsettende om de andre barna/foreldrene/personalet i barnehagen.
- Barnehagen samarbeider aktivt med foreldreråd og samarbeidsutvalg om et trygt og godt barnehagemiljø.

Vedlegg:

[Årshjul for arbeid med psykososialt barnehagemiljø](#)

[Sjekkliste for barnehagens psykososiale miljø](#)

[Sjekkliste for de voksnes relasjoner til barna](#)

[Mal/notat for møtet om krenkelser/mobbing i barnehagen](#)

[Observasjonslogg](#)

[Tiltak når mobbing og krenkende atferd oppstår/avdekkes i](#)

[Tiltak når ansatte krenker barn](#)

[Tiltaksplan – ved krenkende atferd utført mot/av barn](#)

[Tiltaksplan – ved krenkende atferd utført av ansatt/styrer](#)

Årshjul - arbeid med psykososialt barnehagemiljø

Innholdet er eksempler - fyll inn det som passer for den enkelte barnehage:

Når	Aktivitet	Ansvar				
		Barn	Fore-satte	Ansatt	Styrer	Myndighet/Eier
August	Planleggingsdag			X	X	
	Styrernetverk og deretter i personalet i barnehagene			X	X	
September	Foreldresamtaler/møte /SU			x	x	
Oktober	Sjekk relasjon voksne-barn			x	x	
Februar	Barnesamtaler Overgangsarbeid (bhg-skole)	x		x		
Mars	Foreldresamtaler/møte			x	x	
April						
Mai	Styrernetverk		X	X	X	X
Hele året Jevnlig	Barnehagen	Si det samlinger		X	X	X
				X	X	
				X	X	
Hver dag	Relasjon barn-voksne	X	X	X	X	
	Tilbakemeldings kultur ansatt-ansatt			x	x	
Hver måned	Personalmøte					
Annethvert år	Kompetanseheving ansatte Felles foreldremøter		X		X	

Sjekkliste for barnehagens psykososiale miljø

Brukes som egenrefleksjon og videre refleksjon i *personalgruppa*.

Spørsmål	Egenrefleksjon
Er samspillet barna imellom preget av sosiale hierarkier, eller av likeverdighet av hvem som bestemmer og hvem som får være med i lek og gruppeaktiviteter?	
Har alle barna lekekompetanse? (hva betyr det å ha lekekompetanse?)	
Støtter og videreutvikler du/dere barnas lek ved behov?	
Har alle barna en å leke med? Alle skal oppleve at de har noen som venter på dem, som gleder seg til at de kommer, noen som spør etter dem når de er borte.	
Snakker dere jevnlig med barna om mobbing, hva de kan gjøre om de blir mobbet eller ser andre barn bli mobbet, individuelt og i gruppe med barna?	
Er du/dere gode rollemodeller overfor barna i forhold til at en ikke snakker nedsettende til eller om hverandre-verken barn, foreldre eller kollegaer?	
Er du/dere autoritative voksne?	
Er det et godt psykososialt miljø i barnegruppene som er preget av humor, trygghet på hverandre, fellesskap og autoritative voksne?	
Er det godt psykososialt miljø i personalgruppen? Hvordan jobber man forebyggende?	
Har du/dere nok kompetanse til å kjenne igjen mobbing/krenkende atferd både hos barn og voksne, og kjenner til/gjennomfører tiltakene når det observeres?	
Har du/de ansatte gode holdninger til barn og foreldre av andre kulturer, sosiale/økonomiske ulikheter og funksjonshemninger?	
Tas foreldrene med i samarbeidet om en observerer mobbeatferd/mobbing?	

Sjekkliste for de voksnes relasjoner til barna

Brukes som egenrefleksjon og videre refleksjon i *personalgruppa*.

Spørsmål	Egenrefleksjon
Er jeg anerkjennende og støttende i forhold til alle barnas initiativ?	
Er mitt samspill med barna preget av dialog med åpne spørsmål, eller er det mer beskjeder og kontroll mot enkelte av barna?	
Ser jeg alle barn, eller det noen som blir oversett?	
Er det noen barn jeg stadig gir positiv oppmerksomhet, mens andre i hovedsak får mer negativ oppmerksomhet?	
Er det lettere å tro på bestemte barns forklaringer i konflikter enn andres?	
Griper jeg inn og veileder konflikter/utestengning, eller er det noen ganger jeg bare overser det?	
Tar jeg kontakt med alle barna, eller er det noen jeg alltid velger/unngår?	
Har jeg større tålmodighet med enkelte barn enn andre?	
Er jeg bevisst forskjellen på humor og ironi?	
Er jeg en god rollemodell for barna?	

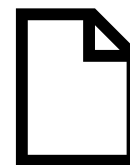
Mal/notat for møtet om krenkelses/ mobbing i barnehagen

Brukes som mal, notatet skal arkiveres i barnets mappe med kopi til *foreldre*

MØTEDATO :		
DELTAKERE PÅ MØTET:		
Hva saken gjelder, hendelsesforløp, involverte:		
Mål med tiltakene:		
TILTAK	NÅR	ANSVARLIG (barnehage/foreldre)
Dato for evaluering:		
Underskrift møtedeltakere		

Observasjonslogg

Kan brukes som et verktøy for systematisk observasjon

OBSERVASJON

Lund & Helgeland (2016) skriver om observasjon som en metode der en tar noen valg i forhold til hvem som skal sette hva i forhold til enkeltbarn eller grupper av barn. De sier at for å avdekke mobbing er det viktig at personalet jobber aktivt med observasjon av hvordan barn trives og hvordan de er mot hverandre. Dette innebærer å observere når en er en del av en lek eller en aktivitet, eller en kan stå på utsiden av aktiviteten og observere.

Tiltak som bidrar til dette:

- Personalet observerer: Samspill barn- barn, voksen- voksen og barn – voksen.
I arbeidet med observasjon av samspillet barn- voksen, kan observasjonsskjema som er utarbeidet av Kari Pape benyttes. I observasjon av samspill barn- barn kan momenter fra observasjonsskjemaet Alle med brukes. Lund & Helgeland (2016) anbefaler å lage en plan for å observere samspill mellom barn både ute med fokus på:
 - Observer de barna som leker ofte alene og/eller som «sviver» rundt fra den ene til den andre. Hvordan foregår samspillet? Hvem tar initiativ?
 - Studer kommunikasjonen i de etablerte vennegruppene.
 - Lytt til hvordan barna snakker til hverandre, og vær spesielt bevisst positiv og negativ kommunikasjon.
 - Observer spesielt de barna som viser en utagerende og/eller en innagerende atferd. Se på kommunikasjon mellom dem og de andre barna.
 - Mobbing blant små barn forebygges ved at voksne er oppmerksomme på det enkelte barns trivsel og samværsmonster i barnegruppen.
 - Mobbing i barnehagen stoppes ved aktivt deltakende voksne som griper inn når det er nødvendig.

Når?	Hva er sett/ hørt?	Hvem gjelder det?	Signatur

Tiltak når mobbing og krenkende adferd oppstår/avdekkes i barnehagen

Tiltak	Ansvar	Gjennomføring dato og signatur	Forslag til dokumentasjon
Alle ansatte har plikt til å følge med på hvordan barna i barnehagen har det	Alle		
Den som observerer mobbing og krenkende adferd griper inn og stopper adferden.	Alle		
Den som observerer mobbing og krenkende adferd melder fra til styrer	Alle		Observasjonslogg
Meldingen kan også komme fra foreldre, barn eller andre			
Styrer vurderer alvorlighetsgraden og informerer i alvorlige tilfeller eier	Styrer		Referat
Undersøkelse og observasjon settes i gang umiddelbart.	Styrer og ped.leder.		Observasjonslogg
Samtaler med barnet som opplever seg krenket, for å skaffe informasjon og gi støtte. Barnehagen skal sikre at barnets subjektive opplevelse kommer frem	Styrer og ped.leder.		Logg
Samtaler med barnet/barna som krenker. Hensikten er å gi beskjed om uakseptabel atferd og stoppe denne. Gjøre avtaler om oppfølging	Styrer og ped.leder.		Logg
Samtaler med de involvertes foreldre (alle parter). Barnehagen har ansvar for å legge til rette for et godt samarbeid om tiltak som kan/bør igangsettes	Styrer og ped.leder.		Referat
Tiltaksplan utarbeides. Med utgangspunkt i undersøkelsene, samtalene og observasjonene lages det en tiltaksplan	Styrer og ped.leder		Tiltaksplan
Planen utføres av samtlige ansatte			
Ukentlig evaluering av hvordan det går, så lenge det er behov. Samtale med de involverte barna og foreldre. Justere tiltak.	Styrer og ped.leder.		Observasjoner/logg
Evt. vurdere behov for råd og hjelp fra andre instanser (familiestasjon, PPT mf.)	Styrer		

Tiltak når ansatte krenker barn

Tiltak	Ansvar	Gjennomføring, dato og signatur	Forslag til dokumentasjon
Den som observerer mobbing eller krenkende adferd griper inn og stopper adferden.	alle		
Ved mistanke eller kjennskap til at en som arbeider i barnehagen krenker barn, skal den ansatte straks melde ifra til styrer	alle		
Styrer skal melde ifra til barnehageeier	styrer		
Ved mistanke eller kjennskap til at styreren i barnehagen krenker barn, skal den ansatte melde direkte til eier.	alle		
Stoppe krenkelsen og ha samtaler med den ansatte for å skaffe informasjon og undersøke hendelsen	Styrer/eier		
Samtaler med barnet, for å skaffe informasjon og gi støtte. Barnehagen skal sikre at barnets subjektive opplevelse kommer frem	Styrer/ped.leder		
Samtaler med foreldrene til barnet	Styrer/ped.leder		
Vurdering av tiltak i samarbeid med eier/HR-avdeling	Styrer/eier		
Utarbeide tiltaksplan som forelegges den ansatte	Styrer/eier		
Samtale med foreldre der det gis informasjon om hele eller deler av tiltaksplanen	Styrer/eier		

Tiltaksplan ved krenkende atferd utført mot/av barn

Sammenheng Hva har skjedd/ utfordringen?	Mål Hva ønsker man å oppnå?	Tegn Beskriv tegn på at mål er nådd/praksis endres?	Tiltak Hvilke tiltak skal utføres, vær konkret. Hvem er ansvarlig for de enkelte tiltakene?	Evaluering Når skal planen/tiltakene evalueres?
Dato:				
Navn:				
Til stede:				

Tiltaksplan- ved krenkende atferd utført av ansatt/styrer

Sammenheng Hva har skjedd/ utfordringen?	Mål Hva ønsker man å oppnå?	Tegn Beskriv tegn på at mål er nådd/praksis endres?	Tiltak Hvilke tiltak skal utføres, vær konkret. Hvem er ansvarlig for de enkelte tiltakene?	Evaluering Når skal planen/tiltakene evalueres?
Dato:				
Navn:				
Til stede:				

Handlingsplanen er utarbeidet og revidert av en arbeidsgruppe bestående av:

- Styrere i barnehagene i Vennesla
- Seksjon for oppvekst og inkludering

Alle bildene som er benyttet i handlingsplanen, er avklart med samtykke i.f.t personopplysningsloven og åndsverkloven.